

SKRIFGESAG EN SKRIFGEBRUIK (vgl. Agenda Algemene Sinode 1986, 55-58)

3.2 AKTUELE SAKE DEUR BREË MODERATUUR HANTEER

3.2.1 Skrifgesag en Skrifgebruik

3.2.1.1 Vanaf die AJK is 'n skrywe op 28 April 1985 ontvang waarin kommer uitgespreek word oor teenstrydige standpunte tussen teoloë oor bepaalde Skrifbeskouings en Skrifhanterings. Dit veroorsaak onrus in die breë kerklike lewe en het 'n verlammeende effek veral op die geloofsluwe van die jeug. In die noodsaaklike gesprek met die Onderwysdepartemente oor die inhoud van Bybelonderrig en Bybelkunde maak hierdie verskille en onduidelikhede dit uiters moeilik.

Die AJK het dus die BM versoek om 'n ad hoc kommissie te benoem om hieroor verslag te doen en duidelike leiding by die eersvolgende Sinode aan die kerk te gee.

3.2.1.2 Hierdie saak was ook terselfdertyd op die Agenda van die TKK en ook daar is kommer uitgespreek oor sekere rigtings. Die hele problematiek van die Skrifverstaan, Skrifgesag en Skrifbeskouing was ook sterk in die kerklike pers bespreek. Die stuk van die Gereformeerde Kerk Nederland: GOD MET ONS het ook telkens ter sprake gekom. 'n Sinode van een van die Afrikaanse Kerke het dan ook ons Kerk se Skrifbeskouing verkeerdlik gekritiseer in hulle Agenda.

3.2.1.3 Die BM het dus die afgevaardigdes van die Ned Gereformeerde Kerk in die Tussenkerklike Kommissie aangewys as ad hoc kommissie om 'n stuk oor hierdie saak voor te berei.

Hierdie ad hoc kommissie het op sy beurt die drie Teologiese Fakulteite van ons kerk versoek om elk 'n stuk op te stel met die standpunt soos hulle dit aanvaar.

Toe die drie stukke ontvang is (opgestel aan die hand van 'n eenvormige skema) was daar verbasende eenstemmigheid. Prof. PC Potgieter is toe versoek om dit tot een stuk te verwerk

Die BM het dit met enkele kleinere woordwysigings aanvaar en dit is ook aan die TKK voorgelê as 'n eergawe van die standpunt van die Ned. Geref. Kerk oor Skrifgesag en Skrifgebruik.

3.2.1.4 Die stuk self word hier in sy geheel weergegee.

SKRIFGESAG EN SKRIFGEBRUIK

Die drie teologiese fakulteite van die Ned. Geref. Kerk bied op versoek van die Breë Moderatuur die volgende opmerkinge in verband met die gesag en gebruik van die Heilige Skrif aan as 'n aantal stellings of notisies wat geensins bedoel om 'n volledige behandeling van die onderwerpe te bied nie, maar slegs inspeel op bepaalde sake wat op die oomblik aktueel in die kerklike diskussie is. Daarby word dringend versoek dat verskillende uitsprake as deel van die geheel gelees en verstaan moet word, en nie op hulleself en geïsoleerd uit hulle verband nie. Dit is ook die oortuiging van die Fakulteite dat die Breë Moderatuur hierdie memorandum nie moet hanteer as 'n aanvulling by die bestaande belydenisskrifte van die Ned. Geref. Kerk nie, maar dit moet sien as verklarende aanmerkinge by enkele aspekte van die belydenis.

1. DIE BEGRIP “TEOPNEUSTIE”

1.1 Die begrip “teopneustie” druk die geloofsoortuiging uit dat die Heilige Skrif onder die inspirasie of beademing van die Heilige Gees tot stand gekom het (2 Tim 3:16 en 2 Pet 1:21) en deur die blywende en onvernietigbare verbintenis tussen die Heilige Gees en hierdie geskrifte die Woord van God is waardeur Hy lewend tot ons spreek (Heb 4:12). Die verskillende teorieë oor hoe die inspirasie plaasgevind het, probeer om uitdrukking te gee aan die wyse waarop aan die teopneustie van die Heilige Skrif gedink moet word.

1.2 Die God: mens verhouding

Die term “organiese inspirasieleer” het in ons kringe gebruiklik geword as verwoording van die belydenis dat die Heilige Gees by die totstandkoming van die Heilige Skrif op sodanige wyse van die diens van mense gebruik gemaak het, dat daar in geen enkele opsig aan hulle selfwerkzaamheid afbreuk gedoen, of die historiese en psigologiese bemiddeling van die openbaring uitgeskakel is nie.

Die Bybelskrywers het klaarblyklik dikwels gebruik gemaak van gegewens wat hulle beskikbaar gehad het. Sons was dit persoonlike herinneringe, soms mededeling van ander mense, soms oorleweringe

wat in dié tyd bekend was, soms selfs skriftelike bronne wat hulle kon raadpleeg. Uit al hierdie gegewens het hulle geput, dit selfs geïnterpreteer en uiteindelik op hulle eie manier weergegee. Maar dwarsdeur die hele proses was die Heilige Gees op 'n besondere wyse werksaam om die resultaat to waarborg. As Auctor primarius het Hy sorg gedra daarvoor dat hulle met hulle skryfwerk presies weergegee het wat sy Goddelike bedoeling daarmee was.

Langs hierdie weg het daar dus 'n boek ontstaan waarvan ons glo dat dit van begin tot einde die onfeilbare Woord van God is, en waarvan die leer "*heeltemal volmaak en in alle opsigte volkome is*" (NGB)

Om uitdrukking te gee aan hierdie **ontstaanswyse van die Skrif binne die verbondsverhouding tussen God en mens, word die term "dialogiese inspirasie"** soms gebruik.

1.3 Die Bybel as Woord van God

As ons bely dat die Bybel die Woord van God is, bedoel ons daarmee dat hierdie Boek met sy menslike en historiese karakter in sigself die Woord van God is. Nie alleen op grond van die selfgetuienis van die Skrif nie, maar ook op grond van die outopistie van die Skrif waarvan die kerk deur die inwendige getuienis van die Heilige Gees bewus word, bely ons dat daar 'n bepaalde identiteit tussen hierdie menslike woorde en die Woord van God is. Hierdie identiteit is blywend eie aan die Skrif en kom nie telkens tot stand waar mense die Woord van God hoor nie. Die Bybel is nie slegs 'n geloofsboek wat die getuienis van mense aangaande hulle geloof of geloofservarings bevat nie. Dit kom tot ons as die verkondiging van Gods daade en woorde in die geskiedenis van sy omgang met die mense soos dit kulmineer in Jesus Christus as die Vleesgeworde Woord. Ons aanvaar dat die Heilige Skrif in sy geheel en in al sy dele die Woord van God is, en dat dit onmoontlik is om in die Bybel te skei tussen wat van God en wat van die mens kom, of tussen die **inhoud** van Gods Woord en die menslike **vorm** waarin dit tot ons kom.

2. DIE AARD VAN DIE SKRIFGESAG

2.1 Die Skrif het gesag, omdat dit die Woord van God is. Die verskille rondom die gesag van die heilige Skrif raak nie soseer die vraag of die Skrif gesag het nie, maar die vraag na die aard van die Skrifgesag.

Die histories-kritiese metode van Bybelondersoek soos dit gedurende die afgelope die eeue ontwikkel het, hanteer die Skrif prinsipiëel op dieselfde wyse as elke ander historiese dokument, en dit plaas die belydenis aangaande die onfeilbaarheid van die Skrif onder sware druk. Dit alles het die teologie gedwing om die vraag na die aard van die Skrifgesag baie indringender onder die oë te sien.

2.2 Kennishorison

Ook diegene wet in geen enkele opsig wil afdoen aan die absolute gesag van die Heilige Skrif as die Woord van God nie, het dit noodsaaklik gevind om na aanleiding van die algemene aanvaarding van die moderne wêreldbeeld en die verbreding van die kennishorison in bepaalde opsigte genuanseerder oor die gesag van die Skrif te praat. Die Bybel is geen handboek vir wetenskap of geskiedenis nie en is nie aan ons gegee as 'n bron van openbaring oor allerlei aangeleenthede wat oor die breë terrein van ons kennis lê nie. Dit het 'n bepaalde **religieuse skopus of doel**. Dit is aan ons gegee om ons wys te maak tot saligheid, sodat die mens van God volkome kan wees, volmaak toegerus vir elke goeie werk (2 Tim 3:16).

2.3 Skopus van die Skrif

Die aanvaarding dat die Skrif 'n bepaalde skopus het, beteken nie die ontkenning van die betroubaarheid en waarheid van alles wat in die Heilige Skrif verkondig word nie (vgl. art 5 NGB), maar vra van ons om alles wat in die Skrif verkondig word, in verband te bring met die doel waarvoor die Skrif aan ons gegee is. Dit moet ons daarvan weerhou om die Bybelse verkondiging te beoordeel op grond van abstrakte, rasionele en positivistiese kriteria vir waar en vals wat nie met die eie aard van die Skrif rekening hou nie. Die uitspraak dat die Bybel geen handboek vir wetenskap of geskiedenis is nie, beteken nie dat die Bybel vir die wetenskap geen betekenis het nie, of dat die Bybel histories onbetroubaar is nie. Die hele boodskap van die Bybel staan en val juis by die betroubaarheid van die geskiedenis van Gods heilssdade wet daarin verkondig word. Maar die Bybel hanteer hierdie geskiedenis nie op 'n modern-Westerse manier nie, streef nie na wetenskaplik presisie en volledigheid nie en mag daarom nie onderwerp word aan eise wat nie rekening hou, met die historiese en kulturele bepaaldheid van die Bybelse verkondiging en die uitgesproke doel waarmee hierdie verkondiging aan ons gegee is nie.

2.4 Betroubaarheid

Wanneer dit eenmaal aanvaar is dat die Heilige Skrif 'n bepaalde skopus het, spreek dit vanself dat alles wat aangaande die Heilige Skrif bely word, in verband met die skopus van die Skrif gebring moet word. So is dit byvoorbeeld duidelik dat alles wat ons van die eienskappe (gesag en betroubaarheid, genoegsaamheid, duidelikheid, noodsaaklikheid) van die Heilige Skrif bely, verstaan moet word in verband met die skopus van die Skrif. Dit beteken nie dat die gesag van die Skrif beperk word deur sy skopus nie, maar dat die gesag van die Skrif nie losgemaak mag word van sy skopus nie. Die Skrif is onfeilbaar, omdat dit in elke opsig beantwoord aan die bedoeling van God daarmee.

2.5 Waarheidsbegrip

Wanneer daar nie rekening gehou word met die skopus van die Skrif nie, is die gevaar groot dat daar in die omgang met die Skrif uitgegaan sal word van 'n objektivistiese of positivistiese waarheidsbegrip wat vreemd is aan die aard en doel van die Skrif. Dit is die geval in die Skrifkritiek wet sedert die agtiende eeu opgekom het en op allerlei wyses die Skrif geweld aangedoen het.

Ongelukkig gaan ook diegene wat 'n direk teenoorgestelde standpunt inneem om die Bybel teen sulke kritiek wil verdedig, dikwels van dieselfde positivistiese waarheidsbegrip uit. Die resultaat hiervan is meestal dat mense dit moeilik vind om die menslike karakter van die Bybel te aanvaar, en dit gee aanleiding tot in fundamentalistiese of 'n biblisistiese houding teenoor en hantering van die Bybel, wat nie reg kan laat geskied aan die eie-aard van die Bybel soos dit aan ons gegee is nie. Dit blyk veral uit die wyse waarop die Skrif uitgelê en gebruik word.

2.6 Interpretasie

Dit is noodsaaklik om by die interpretasie en gebruik van die Skrif rekening te hou met sy skopus of bedoeling. Ons glo dat die reformatoriese stelreëls blywende geldigheid het, naamlik dat die Skrif sy eie uitlegger is. Aan hierdie stelreël word geweld gedoen as daar, soos in die biblisistiese omgang met die Skrif, nie voldoende rekening gehou word met die historiese gesitueerdheid van die Skrifwoorde, met hulle heilshistoriese verband, met die ryke verskeidenheid van betekenis waarin taaltekens gebruik kan word, of met die aard van die literatuurgenres waarmee ons te make het nie. Alles in die Skrif word dan eenvoudig genivelleer en Skrifwoorde word op 'n soms willekeurige en selektiewe wyse, direk en sonder vertolking, op die mens van die hede van toepassing gemaak. Maar aan hierdie stelreël word ook geweld gedoen deur diegene wat met 'n vooropgesette wysgerige hermeneutiek die Skrif aan die verstaansmoontlikhede van die moderns mens wil onderwerp. Dikwels is die vertrekpunt van die wysgerige hermeneutiek positivisties en ignoreer dit die gesag wat die Skrif ook oor ons voorveronderstellings het. Daarom is dit noodsaaklik om daarvan uit te gaan dat die aard van die Skrifgesag deur die Skrif self bepaal word en ten diepste deur die Drie-enige God self.

2.7 Gevare

Die hantering van die skopus-begrip in verband met Skrif en sy gesag hou bepaalde gevare in waarvan ons terdeë bewus moet wees. Dit is moontlik dat dit die invalspoort kan vorm vir 'n dualistiese inspirasieopvatting wat begin werk met 'n onderskeiding binne die Skrif tussen wat werklik van God afkomstig sou wees en wat maar net die historiese en menslike "*verpakking*" sou wees waarin dit tot ons kom. Dit kan ook lei tot pogings om 'n nuwe wysgerige waarheidsbegrip op die Skrif van toepassing te maak, soos byvoorbeeld die begrip "*relasionele waarheid*" waarin die menslike geloofsverhouding tot God mede-konstitutief word vir die waarheid van die Skrif. Hoewel dit waar is dat die waarheid van die Skrif altyd slegs binne 'n geloofsverhouding tot God mede-konstitutief word vir die waarheid van die Skrif. Hoewel dit waar is dat geloof en openbaring neerkom op 'n bipolariteit waarin die menslike geloofspool mede-bepalend word vir wat die waarheid van Gods openbaring (as die ander pool) sou wees nie. In so 'n voorstelling word die geloof nie meer as suiwer reseptief verstaan nie, maar verkry dit 'n kreatiewe en konstitutiewe en dikwels ook kritiese funksie ten opsigte van die openbaring. Elke vorm van versubjektivering van die waarheid van die Skrif moet van die hand gewys word, omdat dit die "*objektiewe*" karakter van die Skrifopenbaring as verbondsmatige werklikheid misken en geloof en openbaring komplementêr op mekaar betrek, waarby die geloof in feite oor die openbaring gaan heers in plaas van om daarvoor te buig.

Die Bybel het dus in homself gesag, of dit erken word of nie, maar hierdie gesag kom eers in werking, raak eers effektief, wanneer die mens deur die werking van die Heilige Gees voor dié gesag gestel word. Die gesag van die Bybel funksioneer derhalwe binne die verhouding (relasie) waarin die mens tot God staan.

3. DIE SAMESTELLING VAN DIE SKRIF

Die Heilige Skrif soos ons dit ken, is saamgestel uit groot verskeidenheid van geskrifte wat oor die eeue heen in 'n gekompliseerde historiese proses tot stand gekom het en versamel is. Ons besit nie meer die oorspronklike manuskripte nie en die groot aantal verskille in tekslesing noop ons tot 'n kritiese en wetenskaplike omgang met die skrifteks ten einde tot die suiwerste moontlike tekslesing te kom. Die wetenskaplike tekskritiek is 'n erkende en aanvaarbare teologiese dissipline.

3.1 Tekskritiek, teksvasstelling en Skrifkritiek

Omdat ons bely dat die teks in die oorspronklike tale die weergawe van die Skrif in sy suiwerste vorm is, moet daar steeds getrag word om dit so goed as moontlik vas te stel. In soverre tekskritiek hierdie taak vervul, dra dit dus by tot hierdie ideaal. Hiervoor moet alle moontlike teksgetuies versamel en geëvalueer word.

Die benaming “**kritiek**” word in die teologiese vakterminologie op twee maniere gebruik: Eerstens in die sin van 'n streng wetenskaplike analise wat nie vanuit 'n negatiewe en Skrifvremde vertrekpunt bepaal word nie; tweedens in die sin van 'n wetenskaplike analise wat wel vanuit 'n sodanige vertrekpunt bepaal word. Die benaming “*tekskritiek*” word by ons in die eerste sin gebruik, “*Skrifkritiek*” in die tweede.

Ons beskou tekskritiek in die sin van die vasstelling van die betroubaarste lesing van ons Bybelteks deur middel van die kritiese aanwending van al die middele wat die moderne wetenskap tot ons beskikking stel, in die besonder van die inwendige en die uitwendige kriteria wat vir hierdie doel ontwikkel is, as 'n **sine qua non** vir die verstaan en voortgaande bestudering van God se openbaring. Hierteenoor word Skrifkritiek as bedrywigheid wat vanuit 'n n rasionalistiese of 'n ander Skrifvremde vertrekpunt die Skrifgesag aftakel, ten sterkste afgewys.

Hierdie Skrifkritiek moet dus heel duidelik van tekskritiek onderskei word. Dit moet ook onderskei word van wetenskaplike metodes soos literêre-, bronne-, vorm-, redaksie-, en tradisie-analise wat nie **perse** 'n negatiewe voorveronderstelling bevat nie en heel vrugbaar gebruik kan word vir 'n beter verstaan van die Heilige Skrif.

'n Aprioriese aanvaarding van die gesag van die Skrif beteken nie dat ons die oë sluit vir die probleme en eienaardighede van die Skrif soos dit voor ons lê nie. Daar bestaan geen rede om die problematiese fenomene van die Skrif te ontken of die komplekse prosesse wat aan die totstandkoming van die huidige Skrifteks voorafgegaan het, te ignoreer nie. Verantwoordelike Skrifstudie moet eenvoudig rekening hou met die elemente van stilering, komposisie en ander faktore wat by die totstandkoming van die Bybel met sy veelheid van literêre genres 'n rol gespeel het.

3.2 Verhouding Ou Testament: Nuwe Testament

Wat die verhouding tussen Ou en Nuwe Testament betref, is ons van oortuiging dat hierdie twee dele van die kánon onder Gods beskikking saamgevoeg is en as die twee komplementerende dele van een geheel verstaan moet word. In die terme “*Ou*” en “*Nuwe Testament*” het die kerk van die begin af die belydenis uitgedruk van die verbondenheid en die verskille tussen hierdie twee dele van die Woord van God. Sowel met die verbondenheid as met die verskille tussen die Ou Testament en die Nuwe Testament moet in die omgang met die Skrif rekening gehou word. Nie een van hierdie twee testamente kan sonder die ander gelees en volkome korrek verstaan word nie, maar terselfdertyd is dit waar dat elkeen in sy eie reg gehoor en verstaan moet word. Die Ou Testament is in die Nuwe vervul en die Nuwe Testament is in die Oue verborge. Die Nuwe Testament gaan ons daarin voor om Christus op 'n bepaalde wyse reeds in die Ou Testament te vind en die Ou Testament wys bokant homself uit na 'n ryker vervulling wat God in die toekoms sou bewerkstellig. Ons erken ten volle die wetenskaplike legitimiteit van 'n bestudering van die Ou Testament in sy historiese konteks en voorlopig nog afgesien van sy verhouding tot die Nuwe Testament, mits daaraan vasgehou word dat dit vir die Christelike teoloog nie moontlik is om daarmee te volstaan nie. Christelik gesproke kom die bestudering van die Ou Testament eers tot sy reg as dit in die samehang met die Nuwe gelees word, net soos die unieke boodskap van die Nuwe Testament eers ten volle verstaan kan word in samehang met die Oue.

Ten opsigte van Nuwe-Testamentiese aanhalings uit die Ou Testament is dit duidelik dat die Nuwe-Testamentiese skrywers van die gangbare uitlegmetodes van hulle eie tyd gebruik gemaak het. Sommige van hierdie metodes, soos byvoorbeeld die allegorese, word vandag op grond van moderne hermeneutiese insigte anders beoordeel waarmee egter nie sonder meer die **saaklike** legitimiteit van 'n bepaalde sitaat afgewys word nie, omdat dit onder inspirasie van die Heilige Gees geskied het.

3.3 Die kanon

Die proses van kánonvorming het nie plaasgevind nadat die Skrif voltooi is nie, maar het die totstandkoming daarvan vergesel. Dit het alleen later sy finale beslag gekry. Daaronder verstaan ons dat 'n sekere getal Bybelboeke onder leiding van die Heilige Gees aanvaar is as die gesaghebbende en normatiewe Woord van God. Die boeke is nie deur 'n sinode of kerklike instansie as kánon verklaar nie, maar as kánon erken. Dat daar in hierdie proses verskillende faktore meegewerk het, word aanvaar, maar uiteindelik gaan dit gepaard met die belydenis dat die Heilige Gees deur alles heen gelei het sodat op 'n bepaalde tydstip die omvang van die kánon finaal aanvaar kon word. Daarmee bely ons ook dat by die kánon, soos vervat in ons belydenisskrifte, niks meer bygevoeg kan en hoef te word nie. Dit is immers die instrument wat die Heilige Gees daargestel het en wat Hy tans gebruik om die kerk in die volle waarheid te lei.

3.4 Noodsaaklikheid van die Skrif

Die uiteindelige skriftelike vaslegging is die wyse waarop die besondere openbaring 'n blywende vorm gekry het. Volgens God se beskikking was dit dié manier waarop sy Woord vir ons onvervals bewaar kon bly, en so ook die blywende besit van die mensdom kon word. Die Woord het in 'n gebroke en sondige werklikheid en tussen sondige en onvolmaakte mense 'n plek gevind. So het die openbaring van God die besit van die nageslag gebly.

Wat die gebruik van die Skrif betref, aanvaar ons dat die Skrif aan ons bepaalde norme bied wat van toepassing is op ons totale lewe en dat dit daarom moontlik is om al ons beslissings in die lig van die Skrif te neem.

4. SKRIF EN BELYDENIS

Ons glo dat die Heilige Skrif die enigste norm is vir die belydenis van die kerk. Die belydenisskrifte van die kerk is as norma normata ondergeskik aan die Skrif as norma normans. Die belydenisskrifte dra daarom 'n kerklike gesag in onderskeiding van die Heilige Skrif wat tot ons kom met Goddelike gesag. Die vryheid van eksegese is 'n kosbare kleinood van die Reformasie en mag nie in die gedrang gebring word nie.

In beginsel bly alle belydenisskrifte van die kerk daarom oop vir hersiening in die lig van die Skrif. Dit beteken egter nie dat die belydenisskrifte daarom geen bindende gesag vir die lidmate van die kerk het nie. Die belydenisskrifte van die kerk verteenwoordig hermeneutiese beslissings vir die verstaan van die Skrif wat deur die kerk by die groot kruispunte in sy geskiedenis geneem is. Hulle ontleen hulle gesag aan die gesag van die Skrif waarvoor hulle erkenning wil verskaf. Miskenning van die belydenisskrifte beteken daarom nie net 'n miskenning van die gesag van die kerk nie, maar dikwels ook 'n miskenning van die gesag van die Skrif.

Dit is die reg en plig van die kerk om rekenskap te vra van enige lidmaat van die kerk wat in sy uitleg van die Skrif in stryd met die belydenis van die kerk kom, juis omdat dit vir die kerk erns is met die Skrif en met die skriftuurlikheid van sy belydenis. Indien dit wel sou gebeur dat iemand op grond van Skrifondersoek tot 'n nuwe visie op die boodskap van die Skrif kom, sal hy horn langs die ordelike weg van 'n gravamen tot die Sinode moet wend vir 'n beslissing. Volharding in 'n standpunt wat teenoor die belydenis staan, moet egter uitloop op leertug.

3.2.1.5 Aanbeveling

Die Algemene Sinode aanvaar die stuk: Skrifgesag en Skrifgebruik as 'n studiestuk wat as riglyn vir lidmate en ampsdraers kan dien.